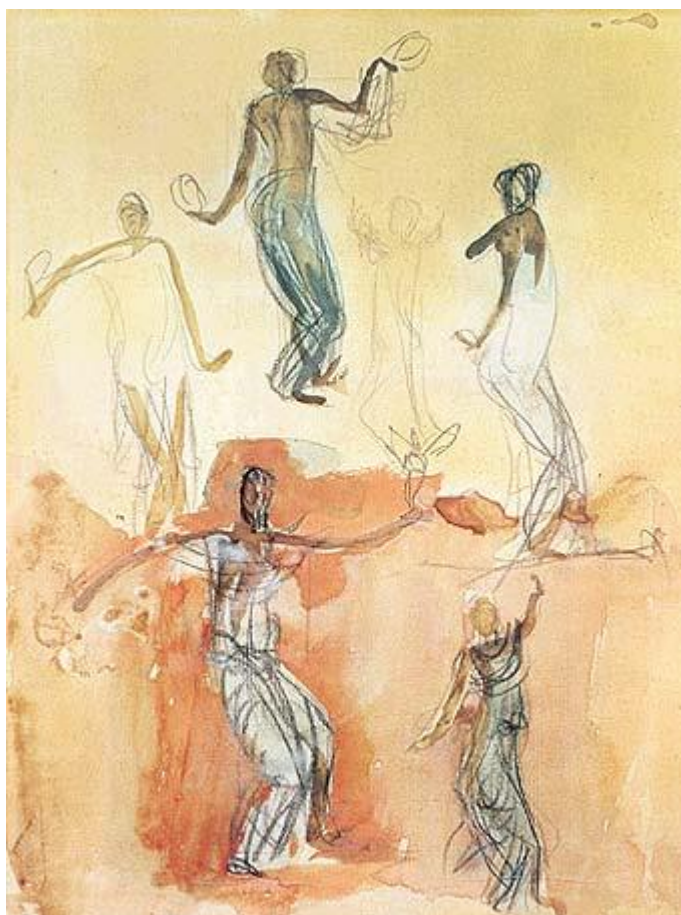

Doc. dr. Dušana Findeisen

Alijana Šantej

NA POTI K NOVI UNIVERZI ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE

Rodin: Kamboške plesalke

Naslov: Na poti k novi univerzi za tretje življenjsko obdobje

Besedilo: Dušana Findeisen, Alijana Šantej

Oblikovanje: Dušana Findeisen

Jezikovni pregled: Alijana Šantej

Fotografija: Študenti UTŽO Ljubljana, Janez Platiše

Izdalo: Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana,

Poljanska cesta 6

Zanj: Ana Krajnc

Tisk: Pancopy, Stanko Pančur s.p.

Naklada: 50 izvodov

Ponatis: Ljubljana, oktober 2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana

374.7-053.9

FINDEISEN, Dušana

Na poti k novi univerzi za tretje življenjsko obdobje / Dušana
Findeisen, Alijana Šantej ; {fotografija študenti Univerze za tretje
življenjsko obdobje Ljubljana, Janez Platiše}. - Ljubljana :
Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje, 2011

ISBN 978-961-91353-5-8

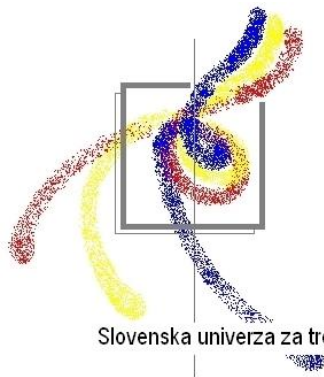
1. Šantej, Alijana

256406272

NA POTI K NOVI UNIVERZI ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE

Dušana Findeisen

Alijana Šantej

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

ŠIRIMO OBZORJA.
ZDRUŽUJEMO LJUDI.

Ho bom/stara bom
Ho bom/stara bom
Ho bom/stara bom

Kazalo vsebine

1. Uvod	1
2. Prvi koraki na poti k novi univerzi.....	4
3. Oblike in metode izobraževanja, mentor/animator	8
4. Terminologija/pojmi v izobraževanju starejših odraslih	11
5. Načela Univerze za tretje življenjsko obdobje	12
6. Stik z nami.....	13
7. Literatura in viri	14
8. Priloge.....	15

1. Uvod

V svojem kraju želite ustanoviti univerzo za tretje življenjsko obdobje, ki je zaščiteno ime in je zaščiten koncept, a ste ga pripravljene sprejeti. Se sprašujete, kje začeti? Se sprašujete, kako nadaljevati? Za vas smo pripravili ta priročnik.

Model slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje

Ta model smo sprva zasnovali na skromnih temeljih: na nekaj podatkih in vtisih iz pogovora z ustanoviteljem prve univerze v Evropi, profesorjem mednarodnega prava Pierrrom Vellasom s Fakultete za družbene vede v Toulousu, na lekciji v francoskem učbeniku *Interodes* in na podlagi poznavanja kanadske literature ter primerov izobraževanja starejših, a *predvsem na opazovanju lastne prakse*, ki smo jo vpeljali. Nekateri izvirni prednosti Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje so tako:

- univerzo smo ustanovili kot nevladno organizacijo, ki je svobodnejša od akademskega okolja, dopušča prostovoljstvo in s tem gradi *odgovornost starejših* in vseh vpletenih;
- zgodaj smo uvedli *izobraževanje za življenje*, takšno izobraževanje pa je seveda neformalno, kajti le tako je lahko blizu življenju. Tu gre manj za prenos znanja, zato pa bolj za ustvarjanje novega znanja skupaj z udeleženci, tako, da upoštevamo njihove izkušnje, njihovo znanje, njihove zamisli;
- študijske krožke Univerze in njihovo učenje smo *takoj povezali z lokalnim okoljem* in delovanjem starejših ljudi v lokalnem okolju. Tako so se študenti neprestano preverjali v očeh javnosti;
- uvedli smo majhne študijske skupine do 12 oseb, kjer vladajo tesni odnosi;
- izoblikovali smo *izobraževanje starejših kot način življenja*, zato se pogosto podamo iz predavalnic v okolje;
- izobraževanje starejših odraslih že dolga leta spremljamo z močno *kampanjo za prepričevanje javnosti* in za spreminjanje pogleda na starejše in poznejša leta življenja.

Naloga UTŽO

Naloga UTŽO, med drugim, je, če povzamemo besede teoretika vseživljenjskega izobraževanja Paula Lengranda, »povezati sedanost s preteklostjo in generacijo, ki prihaja, s tisto pred njo, prenesti na mlade in starejše tisto, o čemer so razmišljali njihovi predniki, tisto, kar so čutili, ustvarjali; ne le zase, marveč tudi zaradi neke perspektive prihodnosti za vse. Potrebno je vzdrževati stik z velikimi stvaritvami duha človeške vrste (pa naj gre za pesniška, glasbena, arhitekturna, slikarska ali filozofska dela«. (Lengrand, P.: *Uvod u permanentno obrazovanje*, BIGZ, Beograd, 1976, str.24.)

Učenje iz preteklosti

Študijski krožek novinarstva na Filozofski fakulteti, 1987

Ko smo leta 1984 ustanavljali takrat še *Šolo za tretje življenjsko obdobje* in kasneje prvo UTŽO v Sloveniji, smo imeli precej manj znanja, kot ga imate danes vi.¹ Delali smo korak za korakom, spoznavali prednosti in napake, ki smo jih vse brez odlašanja nemudoma pričeli popravljati! Pa ne le napake, tudi vse dobre zamisli smo ohranili in jih brez odlašanja vnesli v svoj sistem delovanja. Npr. takrat, leta 1984, smo hodili od trgovine do trgovine, od enega zdravstvenega doma do drugega, se pogovarjali z odgovornimi, jih prepričevali, da bi smeli obesiti plakat, ki je vabil potencialne študente. Obesili smo jih, plakate, in ostali brez odziva. Potem pa smo se prebili v prvo radijsko oddajo in zdaj vemo, da je to dobro storiti. Pa tudi jutranji program nacionalne ali lokalne televizije je za nas pomemben, pa spletne Senior Mavrične

---

¹ Findeisen, D.: *Univerza za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani: stvaritev meščanov in vez med njimi*. UTŽO Ljubljana, 2010

novice, pa Napovednik na internetu, kjer napovedujemo svoje dogodke itd. Posebno dragoceni so lokalni časopisi. Nenehno sodelujemo z vrsto novinarjev in javnimi občili, ki jih bere naša ciljna publika. Imamo tudi svoja stalna občila, svoje elektronske novice, kjer lahko objavimo tudi, kar zadeva vas. Imamo tudi načrt sodelovanja z javnimi občili.² Največ objav v javnih občili zgoščimo jeseni v času večine vpisov.

Leta 1984, denimo, nismo vedeli, da moramo vse svoje korake dokumentirati. Še sreča, da smo nastanek UTŽO spremljali raziskovalno, sicer bi ostali brez fotografij, zapisov, posnetkov radijskih in televizijskih oddaj. Pomembno nam je bilo, da se stvari zgodijo, a to ni dovolj! Treba jih je tudi spremljati in vestno dokumentirati.

Različni pravilniki, ki so spremljali naš razvoj, so se spreminjali sproti, glede na to, kaj se je zgodilo pri nas in v okolju itd.

Takrat v letu 1984 možnosti za sofinanciranje naših dejavnosti ni bilo. Danes te možnosti so. Moramo spremljati javne razpise. V začetku predvsem lokalne. Na strani CNVOS info (<http://www.cnvos.info>) bomo našli podatke o javnih razpisih, na straneh posameznih ministrstev tudi.

Lahko bi tako naštevali v nedogled, kaj je bilo, kaj nam je uspelo, kaj ne. V nedogled, pravim, kajti UTŽO je, tako kot sleherna druga nevladna organizacija, živ organizem, kjer nenehno dopolnjujemo znanje in iščemo ravnovesje. V tem priročniku bi vas radi opozorili le na nekaj reči, v želji, da jih upoštevate. Laže vam bo.

---

² Glej Findeisen D., Hebar, A: Ali so naše ciljne skupine res nedosegljive. V: *Menedžment v nevladnih organizacijah*. CNVOS, Ljubljana, 2007

2. Prvi koraki na poti k novi univerzi

Pripravljalne dejavnosti

Tisti dan, ko se boste odločili, da bi želeli ustanoviti univerzo za tretje življenjsko obdobje v svojem kraju, se boste hkrati podali na pot ustvarjalnosti in učenja, pa tudi spreminjanja sebe in drugih. Kaj naredimo v tem prvem obdobju?

O zamisli o univerzi se pogovarjamo z vsemi in vsepovsod. Pridobili bomo rešitve.

Analiziramo potrebe po izobraževanju: ugotovimo, če bi se starejši v kraju hoteli izobraževati in kaj jih zanima. Ugotavljanje poteka najprej ustno pri naših bližnjih. Beseda da besedo in videli boste, da imajo vaši sogovorniki veliko svojih zamisli. Lahko razdelimo tudi anketne vprašalnike. Še najlažje osebno in po elektronski pošti.

Institucionalna analiza: razglejmo se naokrog, da vidimo, če je že kje kakšna organizacija starejših in za starejše in kaj počne. Morda bomo kasneje z njo združili sile.

Imamo odprte oči in ušesa za vse, kar se dogaja okrog nas. Tu so lahko gledališke predstave, filmi, članki, TV oddaje, radijske oddaje, časopisi, revije (Vzajemnost) internet, Youtube, statistični podatki SURS, kjer je opisana starost itd.

Spremljamo (mi, mentorji in starejši študenti) problematiko starejših, vse, kar je v povezavi z njimi. Čim več bomo imeli znanja, tem več bomo lahko storili. Pridobimo si splošno znanje o starejših in izobraževanju, da bomo o tej tematiki lahko spregovorili v javnosti, da bomo o tej tematiki lahko pisali: članke, zgibanke itd. (glej primer v prilogi).

Udeležujemo se izobraževanja: izobraževanje za mentorje na UTŽO, izobraževanje na Inštitutu Antona Trstenjaka in drugod.

Poiščemo internetne vire: education of older people, education in later life, the third age, the fourth age) wikipedia, tudi slovenska!

Prebiramo elektronske novice Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje

Naročimo se tudi na elektronsko publikacijo *Mentor in znanje* pri UTŽO Ljubljana

Ustanovitev upravnega odbora

V upravni odbor društva povabite tiste, ki so pripravljeni delati in tiste, ki imajo povezave v kraju in dobre zamisli. Ni nujno, da so študenti vaše Univerze! Naloge porazdelite med člane upravnega odbora. Nikakor ne poskušajte delati vse sami, pa če ste še tako zavzeti!

Uvedba članarine

Članarina bo prvi finančni vir nastajajoče Univerze. Poravnate jo vsi, tudi člani upravnega odbora.

Ustanovni zbor

Na ustanovni zbor društva povabite koga od nas. Povabite pomembne, znane strokovnjake v svojem kraju. Povabite predstavnike lokalne oblasti, če je le mogoče, župana. Pripravite kulturni program Povabite lokalne novinarje. Vaše društvo je neprofitno, zato vam sodelovanja v javnih občilih ni treba plačati. Ne gre za reklamo, ne gre za prodajo, gre zaboljšanje življenja ljudi v kraju! Za ustanovni zbor pripravite program, vpisne liste (vpisnice) za vključitev v izobraževalne programe, anketni vprašalnik o možnih vsebinah izobraževanja.

Pridobite prostor. V majhnih krajih ga iščete v javnih ustanovah, lahko tudi na občini, v šoli, knjižnici itd.

Pridobite prve mentorje, ki naj predstavijo svoj program dela. Pazite, da so prvi mentorji izjemni ljudje in strokovnjaki različnih starosti, če je le mogoče.

Pričnite z največ tremi študijskimi krožki. Postopnost je zlato pravilo.

Vzpostavitev dokumentacije/arhiva

Kaj boste torej zbirali v posebnih ločenih mapah in, če je le mogoče, hkrati tudi v elektronski obliki:

pravne dokumente kot so statut, nastajajoči pravilniki, zapisniki s sej upravnega odbora. Še zlasti bodite pozorni na sklepe. Njihovo uresničitev ali neuresničitev morate spremljati, zato vodite na sejah upravnega odbora zapisnike.

V posebno mapo (tudi elektronsko) spravljajte **zakonske akte in poročila o spremembah**. Ne veste, kdaj vam bodo prišli prav.

Foto dokumentacijo:

vzpostavite svojo fotodokumentacijo (tudi v elektronski obliki)

Pod fotografijo zapišite podatke o dogodku in fotografiji: Kaj, kdaj, kje, kdo je na fotografiji. Kdo je fotografijo posnel.

Dokumentacijo časopisnih člankov

Zbirajte jih in označite vir: npr. Lešnik, L. : Učijo se radi. V: *Delo*, letnik 40, str. 20

Zvočno dokumentacijo: Prosite novinarje, naj vam pošljejo kopijo oddaje na CD-ju.

Če to ni mogoče, jo posnemite sami na dan predvajanja. Pridajte:

Radio: Slovenija 1

Program: (npr. STORŽ)

Naslov oddaje: Prostovoljstvo na UTŽO

Novinar/novinarka: Peter Močnik

Datum: 01/05/ 2011

Vsebina: Predstavili smo izobraževanje in prostovoljske programe UTŽO. Poudarek je bil na povezavi med izobraževanjem in prostovoljstvom.

Sodelovali so: Tamara Jare (vodja programa) , Olga Žvanut (študentka), Alenka Marinček (Botanični vrt Ljubljana)

Knjižnica: začnite ustvarjati svojo knjižnico. Naslove knjig popišite elektronsko. Poglejte na COBISS, da boste vedeli, kako knjige in knjižnično gradivo popisati.

Spletna stran / elektronski naslov

Postaviti preprosto spletno stran danes ni več težava. Vzpostavite jo čim prej. Lahko si pomagata z nekaterimi besedili Slovenske UTŽO. Vzpostavite spletni naslov, ki se konča na org. (nevladne organizacije). Če nimate spletnega naslova in spletne strani, v očeh potencialnih partnerjev ne obstajate. Če tega ne znate narediti sami, je zdaj čas, da se obrnete na druge, morda tudi na njihove sorodnike.

Slogan /logo univerze: *Širimo obzorja, združujemo ljudi.* Uporabite ga povsod, tudi na spletni strani.

Poleg loga Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje potrebujete tudi lastnega. Izdelajte ga sami. Izrazi naj osnovne teze: izobraževanje in kultura v funkciji starejšega človeka in družbe, skupnost.

Naročite se na spletne novice CNVOS, Eurydice, Novičke ACS, Seniorji.info ipd.

Vzpostavite bazo podatkov svojih študentov za sporočanje o dogodkih, dejavnostih, novostih.

Tistim, ki nimajo elektronskega naslova, lahko sporočila sprva pošiljate preko SMS.

3. Oblike in metode izobraževanja, mentor/animator

Študijski krožek za fotografijo, UTŽO Ljubljana

Študijski krožek

Temeljna oblika dela na UTŽO je **študijski krožek**. Študijski krožek ima od 9 do 12 članov, svojega mentorja in svojega animatorja. Študijski krožek ni isto kot krožek ali tečaj. Študijski krožki so se prvič pojavili na Švedskem. Delavci so se sredi krize združili, poskrbeli za svoje izobraževanje in se medsebojno učili. Mi v Sloveniji smo

dodali še to, da naj bo učenje, če je le mogoče, takšno, da na koncu nastane razstava, knjiga, dogodek, nova dejavnost v kraju.

»Študijski krožek je oblika izobraževanja in življenja v skupnosti. V to skupnost odrasli ali starejši odrasli prispevajo svoje znanje in izkušnje. "Zložijo" jih skupaj, opredelijo temo skupnega učenja, grobo opredelijo cilje, poiščejo vire in se skupaj učijo. Občasno preverijo prehojeno pot in ugotovijo, kaj so dosegli, kaj jih še čaka. Lahko sami določijo vodjo, lahko pa jih vodi mentor, ki deluje predvsem kot koordinator njihovega učenja in "uglaševalec" njihovih medsebojnih odnosov. Mentor tudi pomaga strukturirati cilje. Odgovornost za učenje in skupno bivanje pa je v rokah članov študijskega krožka. Učenje študijskega krožka naj se prelevi v akcijo zaboljšanje življenja v okolju.»

Pisni in drugi viri Študijskega krožka ni brez uporabe pisnih virov. Tudi klekljanje je lahko študijski krožek, če ob tem vzamemo v roke raziskave o oblačilih, vzorcih, zgodovini čipke. Seveda je dobro, če je naslov študijskega krožka v tem primeru drugačen. *Čipka skozi čas* ali kaj podobnega.

Druge oblike izobraževanja in metode

Predavanje, kratko predavanje, razprava, izkustveno učenje (vpletemo izkušnje svojih študentov), **recipročno učenje** (študenti se učijo drug drugega in prenašajo svoje znanje drug na drugega, **vzajemno učenje, sodelovalno učenje** (vsakdo preuči en del problema/teme in ga da na razpolago vsej skupini; n. pr. *Življenje po drugi svetovni vojni*; nekdo preuči prehrano, drugi kulturo, tretji izobraževanje v tem obdobju). Nazadnje vsi svoj del predstavijo skupini. V tem primeru gre za **sodelovalno učenje**.

Raziskovalno učenje je učenje, kjer študenti in mentor skupaj preučijo neko vprašanje, denimo *kruh skozi čas*. Pri tem uporabljajo *raziskovalno metodologijo*; *življenjsko zgodbo, pol- strukturirani intervju ipd.*

Izobraževalni turizem je prav tako oblika in metoda učenja, ki temelji na **projektne delu**. Pred odhodom na študijsko potovanje, ki je nujno v povezavi s programom študija (izlet v Gardaland torej ne more biti študijski izlet), študenti preučijo vsak del poti, na poti študijsko skupino vodijo, nazadnje po povratku naredijo publikacijo na temelju pridobljenega znanja in dopolnilnega študija.

Izrazne dejavnosti (slikarstvo, keramika, dramska igra itd.)

Piskroveštvo, pozabljena obrt? Z mentorjem ni.

Mentor/animator/starejši študenti

Mentor je dosti več kot učitelj, **animator** pa je odgovorni slušatelj/študent v skupini. Na univerzi za tretje življenjsko obdobje vodijo študijske krožke mentorji. Glede na koncept izobraževanja starejših vodij študijskih krožkov namenoma nismo poimenovali predavatelji, marveč smo zavestno izbrali izraz mentorji. Glavna vloga predavatelja je posredovanje študijske snovi. Odnos med študenti in mentorjem pa je veliko globlji od odnosa s predavateljem. Predavatelj se pogloblja predvsem v vsebino predavanja, pozornost posveča učni temi ali stroki, mentor pa naj bi posvečal pozornost zlasti študentom. Mentor stopa v osebni stik s posameznim študentom. Vživlja se tudi v njegova razpoloženja, čustvena stanja, motivacijo, stališča in razmere.

Animator je eden od slušateljev skupine, je povezovalni člen med člani skupine, skupino in mentorjem ter sedežen UTŽO. Vodi evidenco slušateljev v svoji skupini,

skrbi za poravnavo članarin in drugih prispevkov v svoji študijski skupini. Animator je oproščen letne članarine. Njegovo delo je prostovoljno v dobro skupine. Drugi mu pomagajo! Animator poskrbi za to, da se vsi stroški skupine porazdelijo med člane skupine. Daje zamisli, jih pomaga skupaj z drugimi izvesti. Na začetku leta se z animatorjem pogovorite o njegovi vlogi. Animator prejme gradivo, ki mu je v oporo pri svojem delu skozi študijsko leto (v prilogi).

Vsi starejši študenti

Starejši študenti vaše UTŽO naj čim bolj dejavno nastopajo na vseh javnih predstavitev.

4. Terminologija/pojmi v izobraževanju starejših odraslih

Ko smo uvajali Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje, smo uvedli tudi teoretsko področje **izobraževanja starejših odraslih** (beseda starostnik je skovanka socialističnega obdobja in je ne uporabljamo). Vzpostavili smo tudi terminologijo in oblikovali koncepte. Prosimo, če jih upoštevate!

Dejavno staranje, daljša delovna doba, plačano in prostovoljno delo, dejavno državljanstvo starejših (angl. active ageing)

Družbeno poslanstvo univerze za tretje življenjsko obdobje:boljšanje življenja starejših odraslih ob pomoči izobraževanja in kulture

Izobraževalni program nadomešča šolski pojem *predmet*...

Izobraževanje v poznejših letih življenja (angl. education in later life)

Izobraževanje za tretje življenjsko obdobje (obdobje po upokojitvi, po prenehanju poklicne dejavnosti)

V študijski skupini so **mentor, animator, starejši študent ali član študijske skupine**.

Mentor/mentorica in ne učitelj/učiteljica. Mentorjeva vloga je širša od učiteljeve.

Mentor študenta podpre pri učenju in v življenju. Ni nujno, da je le mentor učitelj, znanje lahko prinesejo tudi člani študijski skupine.

Obiskovalno spričevalo lahko podelimo ob zaključku študijskega leta.

Področja delovanja: izobraževanje za osebnostno rast in delovanje v lokalnem okolju

Predavalnica in ne učilnica ali razred

Starejši odrasli V izobraževalnih teorijah govorimo o mlajših odraslih, odraslih in starejših odraslih

Starejši študenti in ne učenci

Študijska izkaznica nadomešča indeks, kakršnega poznamo na univerzi

Študijska skupina je širši izraz za vse oblike izobraževanje na UTŽO (ne razred)

Študijsko leto in ne šolsko leto

Univerza za tretje življenjsko obdobje (ne tretja univerza)

Vrste izobraževalnih programov za starejše odrasle (in ne izobraževalna ponudba)

Neustrezni izrazi: *predmet, predmetnik, starostnik, stari, učitelj, učilnica, razred, izobraževalna ponudba, šolsko leto, aktivno staranje*

5. Načela Univerze za tretje življenjsko obdobje

Načela imejmo zmeraj pred očmi. Nadomeščajo pravilnike, vodijo nas pri odločitvah in ravnanju.

Načelo prvo: Slušatelji Univerze za tretje življenjsko obdobje skrbijo za svoj osebnostni razvoj. Pridobljeno znanje in izkušnje prenašajo na druge: svoje kolege, prijatelje, družino, pripadnike drugih generacij. Na ta način vračajo dolg sebi, drugim in Univerzi, ki je delo verige ljudi.

Načelo drugo: Izobraževanje na Univerzi poteka tako, da pridejo pri tem do izraza študentove in mentorjeve življenjske in poklicne izkušnje. Programi Univerze se tako ne zapirajo v eno samo področje, marveč se izbrano področje neprestano povezuje z drugimi.

Načelo tretje: Študenti, mentorji in sodelavci Univerze za tretje življenjsko obdobje vsaj za del svojega prispevka k delovanju Univerze ne prejmejo plačila.

Po svojih najboljših močeh in zmožnostih prostovoljno prispevajo k skupnemu delovanju in doseganju ciljev Univerze.

Načelo četrto. Mentorji, sodelavci in študenti si prizadevajo za bolj humano izobraževanje, takšno, v katerem pride do izraza posameznik. Pri tem je pomembno tudi njegovo sodelovanje z učno skupino v učenju in življenju.

Načelo peto. Vsi, ki se učijo, družijo ali kako drugače sodelujejo z Univerzo, so se dolžni s svojim obnašanjem in ravnanjem zavzemati za pozitiven pogled na starost in staranje in sodelovanje med generacijami.

Načelo šesto. Univerza je namenjena vsem ne glede na narodnostno, politično ali versko pripadnost.

6. Stik z nami

Osebe za stik na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje:

Prof. dr. Ana Krajnc,

predsednica Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje,

e-pošta: ana.krajnc@guest.arnes.si

Doc. dr. Dušana Findeisen,

predstojnica Inštituta za raziskovanje in razvoj izobraževanja pri Slovenski

UTŽO, urednica e-novic Slovenske UTŽO,

e-naslov: dusana.findeisen@guest.arnes.si

Alijana Šantej,

vodja UTŽO Ljubljana, e- pošta: univerza-3@guest.arnes.si

Maša Bizovičar,

vodja projektov, e-pošta: masa.bizovicar@guest.arnes.si

Univerza za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani

Poljanska cesta 6

SI-1000 Ljubljana

tel: + 386 1 433 20 90

7. Literatura in viri

Findeisen, D. (1997) *Jezikovna vzgoja starejših*, FF, Ljubljana.

Findeisen, D. (1999) *Izobraževanje odraslih za življenje v njihovih poznejših letih*, FF, Ljubljana.

Findeisen, D. (2010) *Univerza za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani: stvaritev meščanov in vez med njimi*, Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana.

Krajnc, A. in drugi (1992) *Kako smo snovali Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje*, Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana.

Kneževič, S. (2007): *Izobraževanje starejših na Univerzi za tretje življenjsko obdobje za osebno rast in njihovo sodelovanje v družbi*, diplomsko delo, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Ljubljana.

Lengrand, P. (1976) *Uvod u permanentno obrazovanje*, BIGZ, Beograd, 1976.

Šantej, A. (2000) *Univerza za tretje življenjsko obdobje v očeh novinarjev in javnosti*, Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana.

Šantej, A. (2009) *Razvoj in poslanstvo Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje*, Andragoška spoznanja št. 3/2009, Ljubljana.

8. Priloge

PRILOGA 1:

Pravilnik o opredelitvi in konceptu univerze za tretje življenjsko obdobje

PRILOGA 2:

Obrazec 'Pristopna izjava za vključitev v mrežo Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje'

PRILOGA 3:

Primer izobraževalnega programa

PRILOGA 4:

Primer članka

PRILOGA 5:

Pristopna izjava slušateljev študijske skupine univerze za tretje življenjsko obdobje

PRILOGA 1:

Pravilnik o opredelitvi in konceptu univerze za tretje življenjsko obdobje

Univerza za tretje življenjsko obdobje (v nadaljevanju: Univerza) je civilno izobraževalno gibanje, ki temelji na izmenjavi znanja, izkušenj in kulture članov študijskih skupin.

Namen Univerze je razvijati izobraževanje starejših za njihovo osebno rast, razumevanje lastnega položaja v družbi ter za dejavno delovanje v družbi v dobro vseh rodov.

Univerza za tretje življenjsko obdobje ni komercialna ponudba izobraževalnih storitev za starejše in je neprofitno združenje, ki temelji na osnovnih načelih sodelovanja, samoorganizacije, soodgovornosti in prostovoljnega dela slušateljev – članov študijskih skupin.

Univerza razvija izključno izobraževanje, ki ima obeležje študijskih dejavnosti. Temeljne oblike in metode dela so tiste, ki omogočajo dosegati spoznavne, skupnostne in akcijske cilje. Tako dejavnosti Univerze ne morejo biti prostočasne dejavnosti (kot npr. pevski zbori, ročna dela ipd.), alternativne vede in podobne dejavnosti brez integriranega študijskega programa.

Mentorji v študijskih skupinah lahko postanejo tisti, ki imajo primerne osebne lastnosti (pozitiven odnos do staranja in starejših), predhodne izkušnje pri delu z odraslimi, univerzitetno izobrazbo in/ali lahko izkažejo vidne dosežke na svojem strokovnem področju. Izjemoma so lahko mentorji tudi absolventi fakultet in visokih šol.

Univerza za tretje življenjsko obdobje je ne-politična in ne-verska organizacija, ki omogoča starejšim udejstvovanje v študijskih krožkih in skupinah ne glede na njihovo izobrazbo, politično, narodnostno ali versko pripadnost.

Naloge Univerze posegajo na različna področja delovanja in ne morejo biti namenjene zgolj izobraževanju in osebnostnemu razvoju starejših. Naloga Univerze je tudi sistematično ozaveščanje javnosti za reševanje mnogih odprtih vprašanj starejših ter delovanje v širši javnosti za dejavno integracijo starejših v družbo.

Pravilnik o opredelitvi in konceptu Univerze za tretje življenjsko obdobje je na podlagi 7. člena statuta društva sprejel Zbor članov Društva za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje na svoji 3. seji dne 26.2.1998.

Doc. dr. Dušana Findeisen,
predsednica društva

PRILOGA 2: Obrazec 'Pristopna izjava za vključitev v mrežo Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje'

Univerze za tretje življenjsko obdobje se združujemo v mrežo *Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje*.

Vsaka članica mreže ima pravico uporabljati zaščiteno ime »Univerza za tretje življenjsko obdobje«.

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje zastopa vse članice na državnem in mednarodnem nivoju.

Članice sodelujejo v skupnih akcijah, raziskavah, družabnih prireditvah, kulturnih programih, pri objavljanju periodike in drugih pisnih gradivih.

Članice imajo na razpolago za uporabo dokumentacijski center in specializirano knjižnico ter druge spremljajoče informacije na sedežu Slovenske UTŽO, Poljanska cesta 6, Ljubljana.

Članice imajo možnost, da pri strokovnih sodelavcih Slovenske UTŽO dobijo potrebno strokovno svetovanje.

Članice prejemajo elektronsko glasilo *e-novice Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje*. To prinaša sprotne informacije iz vseh krajev Slovenije o delovanju članic, o pomembnih državnih in mednarodnih dogodkih, omogoča prenos informacij ter povezovanje med članicami mreže.

Članice potrdijo svojo vključenost v mrežo s podpisom pristopne izjave.

PRISTOPNA IZJAVA V MREŽO SLOVENSKA UNIVERZA ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE

Podpisani (-a) predstavnik (-ica)

_____ (ime in priimek)
Univerze za tretje življenjsko obdobje

_____ (navedite kraj)

ki deluje (navedite ustanovo, društvo, v sklopu katere deluje vaša Univerza za tretje življenjsko obdobje ali navedite, da deluje kot samostojno društvo)

_____

S svojim podpisom potrjujemo, da sprejemamo in bomo pri svojem delu uresničevali koncept, opredeljen v Pravilniku o opredelitvi in konceptu univerze za tretje življenjsko obdobje; da bomo mreži poravnavali simbolno letno članarino 10 €, sodelovali v skupnih akcijah in podpirali povezanost mreže.

V _____, dne _____

Podpis odgovorne osebe

_____

PRILOGA 3: Primer izobraževalnega programa

Naslov izobraževalnega programa	ŽIVLJENJSKE ZGODBE: PRIČEVANJA, SPOMINI IN ZAPISI LJUBLJANČANOV IN LJUBLJANČANK
Mentor/ica (izobrazba, reference)	<p>Breda Čebulj Sajko, dipl. etnologinja in sociologinja, doktorica etnoloških znanosti, znanstvena svetnica, zaposlena kot raziskovalka v Sekciji za interdisciplinarne raziskave Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU; od leta 1981 dalje se ukvarja z zbiranjem in raziskovanjem življenjskih zgodb pripovedovalcev različnih starosti, poklicev itd. Je avtorica treh znanstvenih monografij o Slovencih v Avstraliji, člankov o teoriji raziskovanja avtobiografij, gostujoča predavateljica mednarodne Šole za muzeologijo na področju ustnih virov; sodeluje tudi v raziskovalnih projektih – v zadnjem času predvsem z nalogo zbiranja in analiziranja avtobiografskega gradiva starejših upokoencev, migrantov, otrok drugih etnij, nosilcev žive dediščine itd. Njeno raziskovalno zanimanje je usmerjeno tudi v avtobiografsko gradivo, ki ga hranijo naši muzeji. Zato se v tej povezavi ukvarja tudi z možnostmi muzejskega razstavljanja življenjskih zgodb. Je soustanoviteljica Historičnega arhiva za Slovence v Avstraliji (Sydney), kjer izseljenci-ljubiteljski arhivarji iz prvih povojnih generacij zbirajo življenjske zgodbe svojih rojakov, jih prepisujejo in shranjujejo v arhivu.</p>
Okvirna vsebina	<p>Izobraževalni program bo sestavljen iz treh delov:</p> <p>A – krajšega teoretičnega:</p> <p>na osnovi povzetkov iz aktualne literature o avtobiografijah se bomo seznanili z osnovnimi definicijami življenjskih zgodb, s procesi njihovega zbiranja, analiziranja, prepisovanja, hranjenja in predstavitve. Osvojili bomo najpogostejše metode in načine zbiranja ter obdelave avtobiografskega gradiva v kontekstu virov in literature o času, v katerem se določena zgodba odvija. Seznanili se bomo z načini prepisovanja govorjene besede ter s pravili, ki prevladujejo pri tovrstnem prepisovanju z namenom, da se v celoti ohrani verodostojnost izpovedi posameznika. Opozorili bomo na pomembno vlogo, ki jo ima izpraševalec v navezovanju kontakta s pripovedovalcem ter na problem subjektivnega odnosa med obema.</p> <p>B – daljšega praktičnega:</p> <p>teoretična spoznanja o avtobiografijah bomo ves čas preverjali s praktičnim delom, na osnovi katerega bodo udeleženci</p>

	<p>programa postali njegovi aktivni ustvarjalci:</p> <p>a) v vlogi izpraševalca (seznanili se bodo z metodo »snežne kepe« pri izboru pripovedovalca; oblikovali bodo »terenska« vprašanja na osnovi časovnega poteka življenjske zgodbe; seznanili se bodo z gradivom, ki ima pomembno vlogo pri potrjevanju in ilustriranju v zgodbi izrečenih dejstev; seznanili se bodo s tehniko digitalnega snemanja – in kasneje - prepisovanja itd.)</p> <p>b) v vlogi pripovedovalca (v tej vlogi se bodo srečali s problemom oblikovanja lastne identitete v odnosu mi : drugi in z zavedanjem, da je »pripoved o sebi tudi pripoved o drugih«, zavedali se bomo problema kronološkega obvladovanja dogodkov v svojem preteklem življenju, srečali se bodo s pomisleki glede tega »kaj povedati in kaj zamolčati« itd.)</p> <p>c) v vlogi prepisovalca (tu bo pomembna osebna in časovna distanca do avtobiografskega gradiva, ki omogoča korektnost in doslednost pri izvajanju izbrane metode prepisovanja s pomočjo magnetofonskega ali digitalnega zapisa zgodbe ter sam način prepisovanja le-te: dialektološki, pogovorni jezik, književni jezik, kombinacija različnih zapisov idr.)</p> <p>d) v vlogi posrednika življenjske zgodbe javnosti (z udeleženci bomo prepisane in primerno dokumentirane zbrane življenjske zgodbe pripravili za objavo v publikaciji. Objavili bomo predvsem tisti del življenjskih zgodb udeležencev, kjer njihova pripoved osvetljuje življenje v Ljubljani.</p> <p>C – z obiski ustanov, ki se ukvarjajo z zbiranjem in hranjenjem življenjskih zgodb:</p> <p>obiskali bomo nekatere ustanove, kjer nas bodo zaposleni (kustosi, raziskovalci) seznanili z neprecenljivo vrednostjo avtobiografij za lokalno zgodovino in etnologijo. S tega vidika bomo obiskali: Gornjesavski muzej na Jesenicah, Idrijski muzej in Bolnico Franja, Muzej Ribnica, Muzej narodne osvoboditve v Mariboru, Posavski muzej Brežice, Pokrajinski muzej Murska Sobota, Pomorski muzej Sergej Mašera v Piranu in Zgodovinski arhiv Ljubljana.</p>
<p>Cilji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - aktivno zbiranje in zapisovanje življenjskih zgodb udeležencev programa - teoretična (literatura, viri) in praktična (obiski inštitucij) seznanitev udeležencev programa s pomembnostjo avtobiografij

	<ul style="list-style-type: none"> - izdaja publikacije - doprinos k poznavanju vsakdanjega življenja Ljubljančanov v preteklosti in danes
Metode (npr. predavanje, razgovor, diskusija, delo v parih ali v podskupinah, raziskovalno učenje, delo s pisnimi viri, praktično delo, študijski obiski itd...)	Pri nastajanju življenjskih zgodb udeležencev bomo uporabili: <ul style="list-style-type: none"> - razgovor in diskusijo glede na iztočnice o tem, kaj je avtobiografija - delo v skupini (praktično seznanjanje z vlogo pripovedovalca, izpraševalca in prepisovalca življenjske zgodbe) - terensko delo - izvajanje programa bo potekalo ves čas v duhu raziskovalnega učenja
Uporabljena literatura in viri za pripravo programa	<p>Ramšak Mojca, <i>Portret glasov: raziskave življenjskih zgodb v etnologiji –na primeru koroških Slovencev</i>. Ljubljana: Društvo za preučevanje zgodovine, antropologije in književnosti, 2003</p> <p>Milharčič Hladnik Mirjam (ur.), Mlekuž Jernej (ur.). <i>Krila migracij : po meri življenjskih zgodb</i>. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009</p> <p>Makarovič Marija, Bobek Franc, Debenjak Doris, <i>Resnice posameznikov : po življenjskih pripovedih Kočevarjev staroselcev in Slovencev s Kočevskega</i>. Dolenjske Toplice: Društvo Kočevarjev staroselcev, 2008</p> <p>Čebulj Sajko Breda, <i>Avtobiografija</i>. V: <i>Etnologija in izseljenstvo</i>, Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 1999</p> <p>Koron Alenka (ur.), Leben Andrej (ur.), <i>Avtobiografski diskurz : teorija in praksa avtobiografije v literarni vedi, humanistiki in družboslovju</i>. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011</p>

Delo je njen **konjiček**

»Ko sem bila še zelo mlada, sem se bala zrelih let, sploh pa starosti. Takrat sem mislila, da je jesen življenja dolgočasna, nezanimiva in predvsem nevidna. Zdaj, ko sem upokojena, sem še vedno dejavna in sredi življenja.« povzame Nevenka Tomšič, ki vodi Društvo univerze za tretje življenjsko obdobje v Ilirski Bistrici. Ta univerza pa že osemnajst let skrbi za izobraževanje in prostočasne dejavnosti starejših.

Naša sogovornica navdušeno pravi, da tretjega življenjskega obdobja čedalje številnejši starejši ne preživljajo za zapečkom, temveč nadvse dejavno. Tako delajo za plačilo ali prostovoljno, se izobražujejo, se ukvarjajo z umetnostjo, športom, vrtnarijo, varujejo vnuke, se zabavajo, mnogi odpirajo tudi svoja podjetja, potujejo itd.

»Ko se upokojiš, si v povprečju star nekaj več kot šestdeset let in pred teboj sta vsaj še dve desetletji življenja. Tisti, ki so bili vse življenje vedoželjni, so taki tudi po upokojitvi,« nadaljuje in opaža, da mnogi šele na jesen življenja uresničijo svoje mladostne sanje, saj prej za to niso imeli časa. Tako se začnejo učiti tujih jezikov, risati, peti, igrati na ta ali oni instrument itd.

»Glavni namen in naloga našega društva je razvijanje, organiziranje in priprava izobraževalnih dejavnosti za odrasle (od učenja jezikov, do pridobivanja praktičnih znanj za vsakdanjo rabo), spodbujanje in posredovanje ponudbe in povpraševanja po strokovnih znanjih in dejavnostih starejših, samopomoč v razširjenih socialnih mrežah, izobraževalni turizem starejših, razvijanje umetniške in kulturne dejavnosti, ohranjanje kulturne dediščine, spoznavanje bližnjega okolja, skrb za zdravo življenje in ohranjanje psihosocialnih sposobnosti, spodbujanje organiziranja prostovoljnega dela v različnih okoljih, snovanje in izvedba projektov, ki omogočajo sodelovanje med generacijami,« našteva.

S stalnim izobraževanjem se vsi,

Nevenka Tomšič: Univerza za tretje življenjsko obdobje uresničuje svojo družbeno odgovornost in poslanstvo tako, da upošteva tekoče družbene potrebe in se prilagaja interesom in željam ljudi.

tudi starejši spreminjajo v boljše, bolj razgledane osebnosti, gradijo odnose z drugimi in ostajajo vključeni v družbo. »Pravzaprav je izobraževanje že samo po sebi način dejavnega staranja!«

Ugotavlja, da so ženske bolj vedoželjne kot moški, svoje znanje želijo dopolniti in si pridobiti novo znanje. Moški pa si ne želijo priznati, da se je treba učiti vse življenje, zato si jih bodo v prihodnjih letih prizadevali čim več pritegniti medse.

»Univerza ima v našem ne ravno velikem kraju nekaj manj kot 300 udeležencev. Svoje znanje bogatijo v več kot 20 izobraževalnih vsebinah,

organiziranih v 30 skupin. Obiskujejo študijske krožke angleškega, italijanskega, nemškega in španskega jezika, kulturno klepetalnico, skupino spoznavajmo svet in domovino, računalništvo, restavratorstvo, klekljanje, pohodništvo itd. Tudi v prihodnje bodo poskrbeli za raznovrstno ponudbo, pri čemer bomo upoštevali želje in potrebe starejših, ter jo prilagajali strukturi udeležencev.«

Nevenka Tomšič, ki je bila zadnjih petnajst let pred upokojitvijo zaposlena na občini Ilirska Bistrica kot vodja oddelka za gospodarstvo in finance, nima posebnega konjička; njen konjiček je delo. Rada ima tudi naravo, predvsem morje, krajša potovanja, glasbo. Včasih prebere kako knjigo in uživa pri ročnih delih. Letos ji je prvič uspelo urediti tudi manjši vrt. Rada je v družbi in uživa v delu z ljudmi. Pravi, da je srečna, če so srečni njeni najdražji in če lahko kakorkoli pomaga svojim bližnjim, pa tudi drugim.

Skrbi jo le čedalje večja brezposelnost in to, da se nekateri domovi starejših praznij, ker seniorji nimajo dovolj denarja, socialne pomoči pa nočejo vzeti, ker nočejo obremeniti svojih pogosto brezposelnih otrok ali vnukov, ki živijo v njihovih hišah ali stanovanjih.

»Na srečo se to v Domu starejših občanov Ilirska Bistrica še ne dogaja. Nedopustno in zelo zaskrbljujoče je, če se morajo mlade družine, pa tudi drugi preživljati s pokojninami staršev ali morda celo starih staršev,« je sklenila svojo pripoved.

Neva Železnik

PRILOGA 5: Obrazec 'Pristopna izjava slušateljev študijske skupine Univerze za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani'

Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje
Univerza za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani
Poljanska cesta 6 | 1000 Ljubljana
T: 01 433 20 90 | W: www.univerza3.si

PRISTOPNA IZJAVA SLUŠATELJEV SEKCIJE UNIVERZA ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE V LJUBLJANI ZA ŠTUDIJSKO LETO 2013/2014

Naziv študijske skupine: _____

Mentor (ime in priimek): _____

Animator (ime in priimek): _____

S svojim podpisom potrjujem:

- da bom v študijskem letu 2013/2014 član/ica zgoraj navedene študijske skupine sekcije *Univerza za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani* v sklopu Društva za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje (v nadaljevanju: Društvo) in da bom redno poravnaval(-a) letno in mesečno podporno članarino Društvu vse do zaključka študijskega leta oz. do izpisa.

- da lahko Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje, Poljanska cesta 6, 1000 Ljubljana, v skladu z *Zakonom o varstvu osebnih podatkov* (Ur.l. RS, št. 94/2007-UPB1) in *Pravilnikom Društva o varstvu osebnih podatkov* z dne 11.2.2010 zbira in obdeluje moje osebne podatke (ime in priimek, naslov, telefon, elektronski naslov) za namene delovanja študijskih skupin in obveščanje o dejavnostih Društva

- da lahko Društvo zbira in obdeluje moje osebne podatke o spolu, starosti, izobrazbi in poklicu zgolj za namene statistične obdelave (brez povezave z mojim imenom, priimkom in naslovom) za Letno statistično poročilo društva in za Letno statistično poročilo izvajalcev nadaljnega izobraževanja za Statistični urad RS.

- da lahko animator študijske skupine uporablja moje osebne podatke (ime in priimek, naslov, telefon, elektronski naslov) za namene delovanja študijske skupine in obveščanje o dejavnostih Društva

- da lahko mentor študijske skupine uporablja moje osebne podatke (ime in priimek, naslov, telefon, elektronski naslov in izobrazba) za izobraževalne namene delovanja študijske skupine in obveščanje o dejavnostih Društva

- da se zavezujem v primeru izpisa v zadnjem mesecu študijskega leta, v maju, poravnati mesečno članarino za mesec maj

- da se avdio in vizualni posnetki, na katerih se pojavljam, lahko uporabijo za javne predstavitve Društva in njegovih dejavnosti

- da sem seznanjen (-a), da za nezgode in poškodbe na poti na izobraževanja in v prostorih, kjer Društvo omogoča izobraževanje, Društvo ne prevzema materialne ali druge odgovornosti

- da bom spoštoval(-a) pravila Društva, zapisana v *Statutu društva* z dne 21.12.2009 in *Pravilniku o delovanju sekcije Univerza za tretje življenjsko obdobje* z dne 11.2.2010.

Statut in pravilniki Društva so javno na vpogled na spletni strani www.univerza3.si (rubrika *Statut in pravilniki*) in na sedežu Univerze za tretje življenjsko obdobje na Poljanski cesti 6, Ljubljana.

PRIIMEK IN IME SLUŠATELJA/ICE

LASTNOROČNI PODPIS

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____